Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto
MTK ry

Lausunto
Dnro 21/2017

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle

Viite: **HE 262/2016 vp**

Asia: **Lausunto Vesilain käyttöoikeussääntelyn uudistamisesta**

Hallituksen esitys sisältää ehdotuksen vesilainsäädännön kiinteän omaisuuden lunastamista ja käyttö-oikeuksien perustamista koskevan sääntelyn tarkistamiseksi siten, että säännökset ovat sopusoinnussa perustuslain 2 luvun säännösten kanssa.
Hallitus esittää pakkolunastukseksi katsottavan vesilain lunastamista ja siihen rinnastettavaa käyttöoikeuden perustamista koskevan sääntelyn eriyttämistä muusta käyttöoikeuden perustamista koskevasta sääntelystä. Oikeus omaksi lunastamiseen ja siihen rinnastuvan käyttöoikeuden perustamiseen voitaisiin antaa, jos hanke olisi yleisen tarpeen vaatima.
Ehdotettujen muutosten myötä niin sanottu valtuuslaki (266/1961) voitaisiin kumota.
Muutoksilla saattaa olla vaikutusta eräisiin keskivedenkorkeuden nostamishankkeisiin ja vesivoimalaitosten rakentamis-hankkeisiin.
Lisäksi on ehdotettu väylänalitusten luvanvaraisuutta koskevaa sääntelyä tarkistettavaksi siten, että vesi-, viemäri-, voima- ja muun johdon tekemistä valtaväylän alitse tarkoittavan hankkeen luvanvaraisuus määräytyisi jatkossa hankkeen vaikutusten perusteella. Johtojen sijoittaminen järvi- ja merialueille kulkuväylän ja vesilaissa tarkoitetun kapeikon alitse säilyisi edelleen luvanvaraisena hankkeen vaikutuksista riippumatta.
Lupamenettelyn ulkopuolelle rajautuvasta väylänalituksesta tulisi tehdä ilmoitus vesilain valvontaviran-omaiselle. Valtioneuvostolla olisi lisäksi asetuksenantovaltuus tarkempien säännösten antamiseksi ilmoitusmenettelyyn ja valtaväylän alitushankkeelle asetettavista vaatimuksista.

Pyydettynä lausuntonani esitän kunnioittavasti seuraavan:

Rajanveto yksityisen maanomistajan oikeuksien ja yleisen tarpeen ja edun välillä on valtiosääntöoikeudel-lisesti hienovarainen. Samanaikaisesti tämän rajan määrittelyssä on nyt otettu huomioon hallinnon kustannukset ja oikeuskäytännön korvaustasot. Pysyvän tasapainon löytäminen näiden periaatteiden välillä on haasteellista, minkä vuoksi ns. valtuuslailla (266/1961) aikanaan ratkaistiin kysymys, vaikka se valtiosääntöoikeudellisesti ei ollutkaan tyydyttävä ratkaisukeino.
Ehdotettu vesialueen omistajan luvanvaraisuudesta luopuminen tilanteissa, joissa väylänalitus ei aiheuta haittaa eikä estä vesistössä kulkemista, on muutos omaisuudensuojan nykytulkintaan. Ottaen kuitenkin huomioon luvanvaraisuuden säilyttämisestä aiheutuvat hallinnolliset kustannukset sekä mahdollisen vähäisen tai jopa olemattoman haitan korvaamisesta olemassa oleva oikeuskäytäntö, on ehdotettua muutosta luvanvaraisuudesta ilmoituksenvaraisuuteen siirtymisestä pidettävä hyväksyttävänä. Todennäköisesti maan- ja vesialueen omistusolot tällaisissa väylänalituksissa ovat suurelta osin yhtenevät ja tällaisen infrahankkeen hyödyt koituisivat välillisesti samoille tahoille, joilta lupaa on edellytetty väylän reunoilla. Muutos ei myöskään poistaisi hankkeeseen ryhtyvän korvausvastuuta tilanteissa, joissa vähäistä suurempaa vahinkoa on aiheutunut. Maanomistajan passiivisuus etukäteisilmoitukseen voidaan jopa tulkita konkludenttiseksi suostumukseksi.

Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
PL 510 (Simonkatu 6) • 00101 Helsinki
Puhelin 020 4131 • Faksi 020 413 2425
Y-tunnus 0215194-5 • www.mtk.fi

Central Union of Agricultural Producers and Forest Owners (MTK)
PO Box 510 (Simonkatu 6) • FI-00101 Helsinki
Telephone +358 20 4131 • Fax +358 20 413 2425
Business code 0215194-5 • www.mtk.fi

Suhteessa voimassaoleviin ja lakiin välittömästi perustuviin käyttöoikeuksiin, kuten vesistössä liikkumiseen, tilapäiseen veden ottamiseen, vähäisen rakennelman sijoittamiseen, ruoppausmassa sijoittamiseen, uittoon ja turvalaitteisiin liittyviin rakennelmiin sekä puolustusvoimien tarpeisiin nähden, on esitetty haittaa tai vahinkoa aiheuttamaton väylän alitus kuitenkin vaikutuksiltaan vähäisempi eikä se senkään johdosta tarvitsisi edellyttää luvanvaraisuutta.

Esityksessä todetaan, että käytönrajoitusten (esim. keskivedenkorkeuden nostohanke) arvioinnissa otettaisiin huomioon se, miten maa-alueen omistaja voi käyttää aluetta muutoin hyväkseen. Esitetty koko kiinteistöön suhteellisesti vaikuttava haitta vaikuttaisi siten epätasa-arvoisesti kiinteistön koosta riippuen. Keskivedenkorkeuden nosto hankkeiden haittojen ja vahinkojen arvioinnissa tulisi siten täsmällisemmin tuoda esille haitan arviointikriteereitä. Mahdollisuudet ja edellytykset vesivoimahankkeisiin ryhtymiseksi on myös esitetty tasapainoisesti. Yleisen tarpeen näkökulmasta käsin voidaan vesivoimahankkeiden helpottamista pitää hyväksyttävänä, eikä myöskään ole edes todennäköistä, että sellaisia hankkeita juurikaan enää synny.

Yleisen tarpeen sisällön määrittely on esityksessä täsmentynyt ja laajentunut (mm. virkistyskäyttö). Hyvää on myös se, että esityksessä nimenomaisesti todetaan, ettei julkisyhteisön vireille panemia hankkeita voitaisi automaattisesti pitää yleisen tarpeen vaatimina.

> Vaikka työryhmän toimeksiantoon ei kuulunut maalämmön talteen ottamiseen tarkoitettujen johtojen sijoittaminen vesistöön, olisi tekniikan kehittymisen ja maalämmön yleistymisen vuoksi tarpeen säädellä tätäkin kysymystä tavalla, joka helpottaisi haja-asutuksen energian saantia.
> Oikeusturvan ja valitusoikeuden osalta tulisi harkita valitusoikeuden rajoittamista siten, että valitusoikeus edellyttäisi asianosaisen näyttävän konkreettisen taloudellisen haitan muodostamisen. Järjestöjen aatteellisen intressin huomioon ottaminen kuuluu jo sellaisenaan viranomaisten viranpuolesta huomioonotettavaksi eikä siten esim. luontoyhdistyksille tms. pidä myöntää valitusoikeutta viranomaisen luvan varaisissa asioissa.

Muilta osin MTK katsoo, että työryhmän esitystä voidaan puoltaa ja nähdä se tasapainoisena ratkaisuna alussa esitettyyn rajanveto-ongelmaan. Sääntelyn valtiosääntöoikeudellisen ulottuvuuden vuoksi säännös-ehdotuksista tulisi kuitenkin pyytää myös perustuslakivaliokunnan lausunto.

Helsingissä 28.2.2017

Risto Airikkala
MTK:n päälakimies